

Projekt certifikačného študijného programu v certifikovanej pracovnej činnosti

OŠETROVATEĽSKÁ STAROSTLIVOSŤ O CHRONICKÉ RANY

na podmienky JLF UK v Martine

a) Charakteristika certifikovanej pracovnej činnosti a dĺžka trvania certifikačnej prípravy

1. Ošetrovateľská starostlivosť o chronické rany sa zaoberá komplexnou starostlivosťou o pacientov s chronickou ranou, ktorá vzniká následkom lokálnych porúch vyživovania kože, podmienených cievny alebo neurologickým ochorením, lokálnym pôsobením tlaku, žiarením, malignitou ale aj infekciou operačnej či traumatickej rany. Certifikačná príprava je zameraná na prípravu sestier v oblasti ranového manažmentu, vytvorenia optimálneho prostredia v rane za účelom podpory procesu hojenia, pre zvyšovanie komfortu a kvality života pacienta a taktiež pre dosiahnutie efektívnosti nákladov na liečbu v súlade s najlepšimi dostupnými dôkazmi u najčastejšie sa vyskytujúcich typov nehojajúcich sa rán v klinickej praxi nemocníc, domácej starostlivosti, zariadeniach sociálnych služieb a hospicioch.
2. Certifikačná príprava trvá najmenej šesť mesiacov.
3. Certifikačná príprava nadväzuje na
  - a) vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v magisterskom študijnom programe v študijnom odbore ošetrovateľstvo a ošetrovateľskú prax najmenej jeden rok,
  - b) vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa v bakalárskom študijnom programe v študijnom odbore ošetrovateľstvo a ošetrovateľskú prax najmenej jeden rok,
  - c) vyššie odborné vzdelanie v študijnom odbore diplomovaná všeobecná sestra a ošetrovateľskú prax najmenej jeden rok alebo
  - d) úplné stredné odborné vzdelanie v študijných odboroch pre zdravotnícke povolanie sestra a ošetrovateľskú prax najmenej jeden rok.

b) Rozsah teoretických vedomostí, praktických zručností a skúseností potrebných na výkon certifikovaných pracovných činností

Rozsah teoretických vedomostí

1. anatómia kože a fyziológia kože, príčiny vzniku rán, súvisiace faktory,
2. typy a klasifikácie rán, definície pojmov, klasifikačné nástroje,
3. hojenie rán, fázy hojenia rán, faktory ovplyvňujúce hojenie rany,
4. posudzovanie rán a diagnostika rán, lokálne charakteristiky rany, diagnostika typu rany s použitím klasifikačných nástrojov,
5. posudzovanie priebehu hojenia rany s využitím hodnotiacich nástrojov, meracích nástrojov a akronymov, dokumentácia rany,
6. liečba nehojajúcich sa rán a ošetrovanie nehojajúcich sa rán, lokálna liečba, time management, základné princípy liečby rán, debridement a metódy debridementu, pokročilá liečba rán, klinická prax a interdisciplinárna spolupráca v liečbe nehojajúcich rán,
7. preväz rany, dezinfekcia rany, dezinfekčné prostriedky a sterilizačné prostriedky, prostriedky vlhkej terapie, príprava spodiny rany, oplach rany a výplach rany, ošetrovanie okolia rany, kompresívna terapia,

8. posúdenie celkového stavu pacienta v kontexte potrieb a rizikových determinantov ako napríklad malnutrícia, poruchy hybnosti, kognitívne poruchy, systémové ochorenia, malignita, prevencia infekcií, kompenzácia polymorbidity, nedostatok informácií, narušená rola v rodine, spoločenské uplatnenie, kvalita života, zabezpečenie kontinuity starostlivosti,
9. komplexný manažment pacienta s chronickou ranou (ovplyvnenie faktorov, ktoré determinujú hojenie rán napríklad etiológia, pridružené ochorenia, nutričný stav, hematologické poruchy, psychický stav sociálna izolácia, spánok – spánkový deficit, bolesť, systémová infekcia, abúzus, spôsob života – statická záťaž, pohyb, životospráva, socioekonomická úroveň pacienta),
10. kompetencie sestry pri liečbe nehojajúcich sa rán a ošetrovaní nehojajúcich sa rán,
11. využitie terapeutických postupov vo vzťahu k podpore procesu hojenia rany (napríklad kompresívna terapia, fyzioterapia, fototerapia, bioptónové svetlo, podtlaková liečba rán),
12. bolesť u pacienta s chronickou ranou, definícia bolesti, typy bolesti a príčiny jej vzniku, konceptuálny model bolesti, charakteristika bolesti u pacientov s vybranými typmi nehojajúcej sa rany, posúdenie bolesti a manažment bolesti u pacientov s chronickou ranou, preväz rany ako faktor spôsobujúci bolesť u pacientov s chronickou ranou,
13. manažment ošetrovania dekubitov, definícia, etiológia, faktory podieľajúce sa na ich vzniku, klasifikácie dekubitov, využitie hodnotiacich škál a meracích nástrojov v rámci predikcie rizika vzniku dekubitov, terapia dekubitov, posudzovanie priebehu hojenia, manažment prevencie vzniku dekubitu,
14. manažment ošetrovania ulcus cruris, typy, klasifikácie ulcus cruris, ich charakteristika; manažment ošetrovania venózných ulcerácií, komplexné klinické posúdenie, manažment liečby a ošetrovania, edukácia pacienta a rodiny, prax založená na dôkazoch a moderné obväzové materiály, kompresívna terapia v liečbe ulcerácií predkolenia,
15. manažment ošetrovania ulcus cruris arteriosum a mixtum, charakteristika, komplexné klinické posúdenie, manažment liečby a ošetrovania, edukácia pacienta a rodiny, preventívne opatrenia arteriálnej ulcerácie predkolenia,
16. manažment ošetrovania diabetickej ulcerácie, definícia, patofyziológia a klinický obraz, klasifikácie a posudzovanie syndrómu diabetickej nohy, manažment infekcie, ischémie, metabolická kompenzácia diabetes mellitus, odľahčovanie tlaku, manažment bolesti, lokálna starostlivosť o diabetickú nohu s léziou alebo diabetický ulcus, moderné postupy v liečbe diabetického vredu, skrining a edukácia v prevencii syndrómu diabetickej nohy a reulcerácií, prax založená na dôkazoch a diabetická ulcerácia,
17. manažment ošetrovania malígnej rany, definícia, patofyziológia, klinický obraz, posudzovanie s využitím meracích a hodnotiacich nástrojov, manažment symptómov malígnej rany, manažment výživy, psychosociálne aspekty ošetrovania malígnej rany, dopad malígnej rany na pacienta, rodinu a ošetrojúci personál, edukácia v problematike manažmentu pacienta s malígnou ranou,
18. manažment ošetrovania peristomálnych kožných komplikácií, včasné komplikácie a neskoré komplikácie, posudzovanie peristomálnej kože a stómie s využitím hodnotiacich a meracích nástrojov, manažment prevencie a ošetrovania kožných komplikácií stómii,
19. manažment ošetrovania postradiačných zmien na koži, včasné komplikácie a neskoré komplikácie, posudzovanie s využitím meracích a hodnotiacich nástrojov, manažment prevencie a ošetrovania postradiačných zmien na koži,
20. sorrorigénne rany a iatrogénne rany, analýza nežiaducich udalostí, rizikové faktory, príčiny vzniku a prejavy sorrorigénnych rán, odporúčenia pre manažment prevencie a ošetrovania sorrorigénnych rán,
21. nozokomiálne ranové infekcie a ich hlásenie,

22. infekcia operačnej rany a traumatickej rany vrátane popáleniny, dehiscencia rany, klinický obraz, posudzovanie infekcie, manažment ošetrovania a prevencie komplikácií akútnej rany, edukácia profesionálov,
23. sociálne aspekty a psychologické aspekty ošetrovania pacienta s chronickou ranou, faktory determinujúce adhérenciu a complianciu pacienta v liečbe a ošetrovaní,
24. etické aspekty ošetrovania pacienta s chronickou ranou,
25. edukácia pacienta a rodiny pacienta s chronickou ranou,
26. právne predpisy a štandardy týkajúce sa problematiky chronických rán,
27. medzinárodné organizácie v manažmente rán.

Položka 2

Rozsah praktických zručností a skúseností

A. Minimálny počet zdravotných výkonov

1.	ošetrenie dekubitú	5
2.	ošetrenie diabetickej ulcerácie	5
3.	ošetrenie ulcus cruris venosum	3
4.	ošetrenie ulcus cruris arteriosum, mixtum	3
5.	ošetrenie malígnej rany	2
6.	ošetrenie pacienta s infekciou operačnej alebo traumatickej rany vrátane popálenín	5
7.	ošetrenie pacienta s dehiscenciou operačnej rany	2
8.	ošetrenie pacienta s postradiačnými zmenami na koži	2
9.	ošetrenie pacienta s kožnými komplikáciami stómii	2
10.	nakladanie kompresívnej bandáže, vrátane edukácie	10
11.	posúdenie typu rany podľa klasifikačného nástroja	10
12.	posúdenie priebehu hojenia chronickej rany s použitím hodnotiaceho a meracieho nástroja	5
13.	návrh a vypracovanie plánu ošetrovateľskej starostlivosti u konkrétneho pacienta vrátane identifikovania rizikových faktorov priebehu hojenia (s dekubitom, s diabeticou ulceráciou, s ulcus cruris, s infekciou operačnej rany alebo traumatickej rany)	4
14.	monitoring stavu nutriície, zabezpečenie individuálneho nutričného plánu pre pacienta s chronickou ranou (v spolupráci s nutričným terapeutom)	2
15.	návrh a vypracovanie edukačného plánu u konkrétneho pacienta (s dekubitom, s diabeticou ulceráciou, s ulcus cruris, s infekciou operačnej rany alebo traumatickej rany)	4
16.	bandáž kýčľa po amputácii	4
17.	ošetrenie amputačného pahýľa (hojenie rany per primam, per secundam)	4
18.	príprava sterilného stolíka na sutúru	2
19.	asistencia pri chirurgickom ošetrení nehojacej sa rany (pri nekrektómii, odstránení hypergranulácii exkochleačnou lyžičkou)	5
20.	ošetrovanie pacienta s pokročilou liečbou chronických rán (NPWT, mesh-plastika, larvaterapia)	3
21.	ošetrenie pacienta s ranovou nozokomiálnou infekciou	3
22.	izolácia pacienta s ranovou nozokomiálnou infekciou	3
23.	meranie ABI indexu	3
24.	odber biologického materiálu z rany (výtery, stery)	20

B. Praktické skúsenosti

1. posudzovanie rany, typu rany a priebehu hojenia rany,
2. podpora procesu hojenia rany ošetrovateľskými intervenciami,
3. manažment ošetrovania
  - 3.1. dekubitu,
  - 3.2. ulcus cruris,
  - 3.3. diabetickej ulcerácie,
  - 3.4. malígnej rany,
  - 3.5. postradiačných zmien na koži,
  - 3.6. peristomálnych kožných komplikácií,
  - 3.7. infekcie operačnej rany a infekcie traumatickej rany vrátane popáleniny,
  - 3.8. dehiscencie operačnej rany,
4. prevencia nozokomiálnych infekcií pri ošetrovaní rany,
5. psychosociálna pomoc pacientovi a rodine pacienta s chronickou ranou.

C. Ošetrovateľská prax na pracovisku, na ktorom sú ošetrované chronické rany v trvaní 6 mesiacov, z toho

1. jeden týždeň teoretická príprava vo vzdelávacej ustanovizni,
2. jeden týždeň praktická príprava na výučbovom pracovisku vzdelávacej ustanovizne.

D. Praktické zručnosti a skúsenosti po ukončení certifikačnej prípravy

1. preukazovať vedomosti súvisiace s chronickými ranami: dekubitus, ulcus cruris, diabetická ulcerácia, malígne rany, srororigénne rany, postradiačné zmeny na koži, peristomálne kožné komplikácie, infekcia operačnej a traumatickej rany vrátane popálenín, dehiscencia operačnej rany,
2. ovládať faktory ovplyvňujúce proces hojenia rán,
3. identifikovať jednotlivé fázy hojenia rán,
4. uplatňovať moderné terapeutické obväzové materiály v ošetrovaní chronických rán a možnosti ich využitia v klinickej ošetrovateľskej praxi,
5. používať základný pojmový aparát súvisiaci s ošetrovateľskou starostlivosťou jednotlivých typov chronických rán v jednotlivých fázach ošetrovateľského procesu (posudzovanie, diagnostika, plánovanie, realizácia, vyhodnotenie),
6. posúdiť typ rany podľa klasifikačného nástroja,
7. posúdiť priebeh hojenia rany s použitím posudzovacích, hodnotiacich a meracích škál a techník, akronymov,
8. manažovať ošetrovateľskú starostlivosť u pacienta s chronickou ranou, plánovať, hodnotiť a dokumentovať ošetrovateľskú starostlivosť,
9. vybrať vhodný moderný terapeutický obväzový materiál na konkrétny typ rany,
10. ošetriť chronickú ranu podľa najnovších odporúčaní a štandardov, zabezpečiť prevenciu nozokomiálnych infekcií,
11. zabezpečiť psychosociálnu pomoc pacientovi a rodine pacienta s chronickou ranou.

Ukončenie študijného programu

Certifikačný študijný program sa končí záverečnou certifikačnou skúškou, ktorá pozostáva z:

- 1. prezentácie klinického prípadu pacienta s chronickou ranou a**
- 2. prezentácie odbornej prednášky na tému určenú odborným garantom pred skúšobnou komisiou.**

Časovo-tematický plán certifikačného študijného programu v certifikovanej pracovnej činnosti Ošetrovateľská starostlivosť o chronické rany

Teoretická časť:

- a) kontaktná výučba – Povinný školiaci kurz na pracovisku vzdelávacej ustanovizne v rozsahu **1 týždeň** (40 hod)
- b) kontrolované samoštúdium počas odbornej zdravotníckej praxe v certifikovanej pracovnej činnosti (príprava prezentácie klinického prípadu pacienta s chronickou ranou; príprava a prezentácia odbornej prednášky na tému určenú odborným garantom)

Praktická časť:

- a) kontaktná výučba – Povinný školiaci pobyt na akreditovaných pracoviskách JLF UK v rozsahu **1 týždeň** (40 hod)
- b) realizácia povinnej odbornej zdravotníckej praxe a uzavretý pracovný pomer s poskytovateľom zdravotnej starostlivosti počas trvania štúdia v certifikovanej pracovnej činnosti (v klinickej praxi nemocníc, odborných chirurgických, angiologických ambulancií, kožných ambulancií, ambulancií pre liečbu chronických rán, v domácej starostlivosti, v zariadeniach sociálnych služieb, v hospicoch)
zodpovedný: **školiteľ na materskom pracovisku**
- c) realizácia povinných zdravotných výkonov počas povinnej odbornej zdravotníckej praxe pod vedením školiteľa na pracovisku, kde má poslucháč uzavretý pracovný pomer počas celého obdobia prípravy certifikovanej pracovnej činnosti, s možnosťou doplnenia výkonov pod vedením lektora praktickej časti certifikovanej pracovnej činnosti (pri pobyte na akreditovanom pracovisku).

Teoretická časť

Dĺžka trvania jeden týždeň (40 hodín). Teoretická príprava – *Povinný školiaci kurz na pracovisku vzdelávacej ustanovizne* bude prebiehať na Ústave ošetrovateľstva Jesseniovej lekárskej fakulty, ktorú bude zabezpečovať lektorský zbor pre teoretickú časť vzdelávacieho programu. Teoretická príprava (kontaktná výučba) bude prebiehať formou interaktívnych prednášok, workshopov a demonštrácie. K výučbe sú k dispozícii modely, simulátory ošetrovania chronických rán s materiálom a pomôckami vlhkého hojenia rán ako aj kompletného manažmentu liečby rán.

A. Rozsah teoretických vedomostí

1. anatómia kože a fyziológia kože, príčiny vzniku rán, súvisiace faktory,
2. typy a klasifikácie rán, definície pojmov, klasifikačné nástroje,
3. hojenie rán, fázy hojenia rán, faktory ovplyvňujúce hojenie rany,
4. posudzovanie rán a diagnostika rán, lokálne charakteristiky rany, diagnostika typu rany s použitím klasifikačných nástrojov,
5. posudzovanie priebehu hojenia rany s využitím hodnotiacich nástrojov, meracích nástrojov a akronymov, dokumentácia rany,
6. liečba nehojajúcich sa rán a ošetrovanie nehojajúcich sa rán, lokálna liečba, time management, základné princípy liečby rán, debridement a metódy debridementu, pokročilá liečba rán, klinická prax a interdisciplinárna spolupráca v liečbe nehojajúcich rán,
7. previaz rany, dezinfekcia rany, dezinfekčné prostriedky a sterilizačné prostriedky, prostriedky vlhkej terapie, príprava spodiny rany, oplach rany a výplach rany, ošetrovanie okolia rany, kompresívna terapia,

8. posúdenie celkového stavu pacienta v kontexte potrieb a rizikových determinantov ako napríklad malnutrícia, poruchy hybnosti, kognitívne poruchy, systémové ochorenia, malignita, prevencia infekcií, kompenzácia polymorbidity, nedostatok informácií, narušená rola v rodine, spoločenské uplatnenie, kvalita života, zabezpečenie kontinuity starostlivosti,
9. komplexný manažment pacienta s chronickou ranou (ovplyvnenie faktorov, ktoré determinujú hojenie rán napríklad etiológia, pridružené ochorenia, nutričný stav, hematologické poruchy, psychický stav sociálna izolácia, spánok – spánkový deficit, bolesť, systémová infekcia, abúzus, spôsob života – statická záťaž, pohyb, životospráva, socioekonomická úroveň pacienta),
10. kompetencie sestry pri liečbe nehojajúcich sa rán a ošetrovaní nehojajúcich sa rán,
11. využitie terapeutických postupov vo vzťahu k podpore procesu hojenia rany (napríklad kompresívna terapia, fyzioterapia, fototerapia, bioptónové svetlo, podtlaková liečba rán),
12. bolesť u pacienta s chronickou ranou, definícia bolesti, typy bolesti a príčiny jej vzniku, konceptuálny model bolesti, charakteristika bolesti u pacientov s vybranými typmi nehojajúcej sa rany, posúdenie bolesti a manažment bolesti u pacientov s chronickou ranou, preväz rany ako faktor spôsobujúci bolesť u pacientov s chronickou ranou,
13. manažment ošetrovania dekubitov, definícia, etiológia, faktory podieľajúce sa na ich vzniku, klasifikácie dekubitov, využitie hodnotiacich škál a meracích nástrojov v rámci predikcie rizika vzniku dekubitov, terapia dekubitov, posudzovanie priebehu hojenia, manažment prevencie vzniku dekubitu,
14. manažment ošetrovania ulcus cruris, typy, klasifikácie ulcus cruris, ich charakteristika; manažment ošetrovania venózných ulcerácií, komplexné klinické posúdenie, manažment liečby a ošetrovania, edukácia pacienta a rodiny, prax založená na dôkazoch a moderné obväzové materiály, kompresívna terapia v liečbe ulcerácií predkolenia,
15. manažment ošetrovania ulcus cruris arteriosum a mixtum, charakteristika, komplexné klinické posúdenie, manažment liečby a ošetrovania, edukácia pacienta a rodiny, preventívne opatrenia arteriálnej ulcerácie predkolenia,
16. manažment ošetrovania diabetickej ulcerácie, definícia, patofyziológia a klinický obraz, klasifikácie a posudzovanie syndrómu diabetickej nohy, manažment infekcie, ischémie, metabolická kompenzácia diabetes mellitus, odľahčovanie tlaku, manažment bolesti, lokálna starostlivosť o diabetickú nohu s léziou alebo diabetický ulcus, moderné postupy v liečbe diabetického vredu, skrining a edukácia v prevencii syndrómu diabetickej nohy a reulcerácií, prax založená na dôkazoch a diabetická ulcerácia,
17. manažment ošetrovania malígnej rany, definícia, patofyziológia, klinický obraz, posudzovanie s využitím meracích a hodnotiacich nástrojov, manažment symptómov malígnej rany, manažment výživy, psychosociálne aspekty ošetrovania malígnej rany, dopad malígnej rany na pacienta, rodinu a ošetrojúci personál, edukácia v problematike manažmentu pacienta s malígnou ranou,
18. manažment ošetrovania peristomálnych kožných komplikácií, včasné komplikácie a neskoré komplikácie, posudzovanie peristomálnej kože a stómie s využitím hodnotiacich a meracích nástrojov, manažment prevencie a ošetrovania kožných komplikácií stómii,
19. manažment ošetrovania postradiačných zmien na koži, včasné komplikácie a neskoré komplikácie, posudzovanie s využitím meracích a hodnotiacich nástrojov, manažment prevencie a ošetrovania postradiačných zmien na koži,
20. srororigénne rany a iatrogénne rany, analýza nežiaducich udalostí, rizikové faktory, príčiny vzniku a prejavy srororigénnych rán, odporúčenia pre manažment prevencie a ošetrovania srororigénnych rán,
21. nozokomiálne ranové infekcie a ich hlásenie,

22. infekcia operačnej rany a traumatickej rany vrátane popáleniny, dehiscencia rany, klinický obraz, posudzovanie infekcie, manažment ošetrovania a prevencie komplikácií akútnej rany, edukácia profesionálov,
23. sociálne aspekty a psychologické aspekty ošetrovania pacienta s chronickou ranou, faktory determinujúce adhérenciu a complianciu pacienta v liečbe a ošetrovaní,
24. etické aspekty ošetrovania pacienta s chronickou ranou,
25. edukácia pacienta a rodiny pacienta s chronickou ranou,
26. právne predpisy a štandardy týkajúce sa problematiky chronických rán,
27. medzinárodné organizácie v manažmente rán.

Praktická časť

Dĺžka trvania jeden týždeň (40 hodín). Praktická príprava – *Povinný školiaci pobyt na klinickom pracovisku vzdelávacej ustanovizne* bude prebiehať v Univerzitnej nemocnici v Martine (ďalej UNM) na Chirurgickej klinike a transplantačnom centre v UNM a UK JLF, na Ortopedickej klinike UNM a UK JLF, na Oddelení cievnej chirurgie UNM a UK JLF a na Dermatovenerologickej klinike UNM a UK JLF v Martine.

Praktická príprava bude prebiehať formou praktických stáží, demonštrácie a nácviku zručností priamo v klinických podmienkach, pri lôžku pacienta, na ambulancii, na operačnej sále.

A. Rozsah praktických skúseností

1. posudzovanie rany, typu rany a priebehu hojenia rany,
2. podpora procesu hojenia rany ošetrovateľskými intervenciami,
3. manažment ošetrovania
  - 3.1. dekubitu,
  - 3.2. ulcus cruris,
  - 3.3. diabetickej ulcerácie,
  - 3.4. malígnej rany,
  - 3.5. postradiačných zmien na koži,
  - 3.6. peristomálnych kožných komplikácií,
  - 3.7. infekcie operačnej rany a infekcie traumatickej rany vrátane popáleniny,
  - 3.8. dehiscencie operačnej rany,
4. prevencia nozokomiálnych infekcií pri ošetrovaní rany,
5. psychosociálna pomoc pacientovi a rodine pacienta s chronickou ranou.

Záverečná certifikačná skúška

Certifikačný študijný program sa končí záverečnou certifikačnou skúškou, ktorá pozostáva z:

- 1. prezentácie klinického prípadu pacienta s chronickou ranou a**
- 2. prezentácie odbornej prednášky na tému určenú odborným garantom pred skúšobnou komisiou.**

Podmienkou prizvania na skúšku je absolvovanie povinnej praxe, povinných zdravotníckych výkonov a povinných vzdelávacích aktivít. Absolvovanie predpísanej praxe musí byť zaznamenané do Indexu odbornosti a realizovanie predpísaných zdravotných výkonov zaznamenané v Záznamníku zdravotných výkonov.

Zoznam odporúčanej študijnej literatúry

BATES-JENSEN, B. Wound assessment tool. Instruction for use. *Pressure Ulcer Prevention. Training modul UCLA/JHA Borun center*. [online]. 2004, p. 31-34. [cit. 2017-09-30].

Dostupné na internete:

https://www.geronet.med.ucla.edu/centers/borun/modules/Pressure_ulcer_prevention/pumod.pdf

BÓRIKOVÁ, I., TOMAGOVÁ, M., ŽIAKOVÁ, K. *Meracie nástroje v gerontologickom ošetrovatelstve*. Multimediálna podpora výučby klinických a zdravotníckych disciplín: Portál Jesseniovej lekárskej fakulty Univerzity Komenského [online]. [cit. 2014-01-22]. Dostupný z WWW: <<http://portal.jfmed.uniba.sk/clanky.php?aid=251>>.

BÓRIKOVÁ, I. Manažment prevencie dekubitov v systéme kvality starostlivosti. In *Ošetrovatelstvo 21. storočia v procese zmien 3* [elektronický zdroj]. Nitra: Univerzita Konštantina Filozofa, 2009. s. 121-127. ISBN 978-80-8094-554-1.

GURKOVÁ, E., ŽIAKOVÁ, K., ČAP, J. et al. 2009. *Vybrané ošetrovatel'ské diagnózy v klinickej praxi*. Martin : Osveta, 2009, s. 243 s. ISBN 978-80-8063-308-0.

HLINKOVÁ, E. Narušená kožná integrita. In Gurková, E., Žiaková, K., Čáp, J. a kol. (eds). *Vybrané ošetrovatel'ské diagnózy v klinickej praxi*. Martin: Osveta, 2009. s. 187–199. ISBN 978-80-8063-308-0.

HLINKOVÁ, E., NEMCOVÁ, J. a kol. *Multimediálna e-učebnica ošetrovatel'ské postupy v špeciálnej chirurgii* [online]. Martin: UK v Bratislave, JLF v Martine, Ústav ošetrovatel'stva, 2014. ISBN 978-80-89544-72-1. [cit. 2015-01-13] Dostupné na internete: <http://oschir.jfmed.uniba.sk>

HLINKOVÁ, E. Starostlivosť o rany. In Miertová, M., Žiaková, K., Ovšonková, A. a kol. 2015. *Multimediálna vysokoškolská učebnica techník a zručností*. [online]. Univerzita Komenského Bratislava, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Ústav ošetrovatel'stva, 2015. s. 156–222. [cit. 2017-07-05]. Dostupné na: <http://e-knihy.jfmed.uniba.sk/knihy/ostech/> ISBN 978-80-89544-88-2.

HLINKOVÁ, E., NEMCOVÁ, J., MIERTO VÁ, J. a kol. *Nehojace sa rany*. Martin: OSVETA, 2015. s. 148–169. ISBN 978-80-8063-433-9.

HLINKOVÁ, E., NEMCOVÁ, J., HUĽO, E. *Management chronických ran*. 1. Vyd. Praha: Grada 2019. 232 s. ISBN 978-80-271-0620-2.

HERDMAN, T.H. et al. 2009. *NANDA International Nursing Diagnoses: Definitions & Classification 2009-2011*. 9th. Philadelphia : Wiley Blackwell, 2009. 435 pp. ISBN 978-1-4051-8718-3.

JANÍKOVÁ, E., ZELENÍKOVÁ, R. 2013. *Ošetrovatel'ská péče v chirurgii*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 249 s. ISBN 978-80-247-4412-4.

JIRKOVSKÁ, A. a kol. *Syndrom diabetické nohy*. Praha: Maxdorf, 2006. 397 s. ISBN 978-80-7345-436-4.

KOUTNÁ, M., ULRYCH, O. et al. *Manuál hojení ran v intenzivní péči*. Praha: Galén, 2015. 200 s. ISBN 978-80-74921-90-2.

KOZOŇ, V. Pflege von Menschen mit chronischen Wunden im Krankenhaus. Klinische Pflegespezialistinnen und -spezialisten in der Wundmanagementpraxis. *Pflegenetz*, 2017, no. 5, p. 24-25.

- KRAHULEC, B., GAŠPAR, L., ŠTVRTINOVÁ, V. a kol. *Manažment pacienta so syndrómom diabetickej nohy*. Bratislava: VEDA, 2013. 391 s. ISBN 978-80-224-1293-3.
- National Pressure Ulcer Advisory Panel, European Pressure Ulcer Advisory Panel and Pan Pacific Pressure Injury Alliance. *Prevention and Treatment of Pressure Ulcers: Quick Reference Guide*. Emily Haesler (Ed.). Cambridge Media: Osborne Park, Western Australia; 2014.
- PEJZNOCHOVÁ, L. *Lokální ošetřování ran a defektů na kůži*. Praha: GRADA, 2010. 80 s. ISBN 978-80-247-2682-3.
- POKORNÁ, A., MRÁZOVÁ, R. *Kompendium hojení ran pro sestry*. Praha: GRADA, 2012. 191 s. ISBN 978-80-247-3371-5.
- POKORNÁ, A., LEAPER, D. Assessment and documentation of non-healing, chronic wounds in inpatient health care facilities in the Czech Republic: an evaluation study. *International Wound Journal*, 2015, no. 12, p. 224–231. eISSN 1742-481X.
- POKORNÁ, A. *Úvod do wound managementu – příručka pro hojení chronických ran pro studenty nelékařských oborů*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 112 s. ISBN 978-80-210-6048-7.
- POKORNÁ, A., SAIBERTOVÁ, S., JUŘENÍKOVÁ, P. a kol. *Sorrorigenní rány, jejich identifikace, prevence a léčba*. Brno: NCONZO, 2015a. 66 s. ISBN 978-80-7013-580-8.
- POSPÍŠILOVÁ, A. 2006. *Hojení chronických ran. Standard léčebného plánu*. [online]. Programy kvality a standardy léčebných postupů. 14 s. [cit. 2013-11-11]. Dostupné na: <http://www.cslr.cz/download/hojeni-ran-standard.pdf>.
- SLEZÁKOVÁ, L. et al. 2010. *Ošetřovatelství v chirurgii I*. 1. vyd. Praha: GRADA, 2010. 268 s. ISBN 978-80-247-3129-2.
- STRYJA, J. 2008. *Repetitorium hojení ran 1*. 1. vyd. GEUM: Semily, 2008, 200 s. ISBN 978-80-86256-60-3.
- STRYJA, J., KRAWCZYK, P., HÁJEK, M., JALŮVKA, F. *Repetitorium hojení ran 2*. Praha: GEUM, s.r.o., 2011. 371 s. ISBN 978-80-86256-79-5.
- ŠÁTEKOVÁ L, ŽIAKOVÁ. K. Validity of pressure ulcer risk assesment scales: review. *Central European Journal of Nursing and Midwifery*, 2014, vol. 5, no. 2, p. 85-92. eISSN 1804-2740.
- TOMAGOVÁ, M., BÓRIKOVÁ, I. et al. 2008. *Potreby v ošetrovatel'stve*. Martin: Osveta, 2008. 197 s. ISBN 978-80-8063-270-0.
- Wound-QoL - Questionnaire on quality of life with chronic wounds*. [online]. [cit. 2018-04-12]. Dostupné na internete: <http://www.wound-qol.com/>
- Wound Care Guidelines and Dressing Formulary*. 2012. online. NHS Cambridgeshire, NHS Peterborough and Cambridgeshire Community Services, June 2012. 63 pp. cit. 2013-12-11. Available from: http://www.cambsphn.nhs.uk/Libraries/Woundcare/Wound_Care_Guidelines_and_Dressings_Formulary_June_2012.sflb.ashx.
- ZEMAN, M., KRŠKA, Z. *Špeciálna chirurgia - 3*. doplnené a prepracované vydanie. Praha: Galén, 2014. 511 s. ISBN 978-80-7492-128-5.
- ŽIAKOVÁ, K. a kol. *Ošetrovatel'ský slovník*. Martin: Osveta, 2009. 218 s. ISBN 978-80-8063-315-8.